

Związki genealogiczne i fikcyjne pokrewieństwa. Idea koligacji Radziwiłłów z Habsburgami w mediach XVIII wieku

Związki genealogiczne z wybitnymi, szczególnie koronowanymi rodami odgrywały kluczową rolę w kreowaniu XVIII-wiecznego wizerunku wyjątkowości rodziny. Bez wątpienia do bardziej prestiżowych koligacji należały pokrewieństwa z cesarskimi Habsburgami, o co powszechnie zabiegali przedstawiciele elit politycznych ówczesnej Europy. Historyczne kontakty reprezentantów litewskiego rodu Radziwiłłów z dworem w Wiedniu miały starą, bo sięgającą początków XVI w., tradycję związaną z prohabsburską polityką Jagiellonów: Zygmunta I Starego i jego syna Zygmunta Augusta, w której Radziwiłłowie aktywnie uczestniczyli¹. Spektakularnym efektem tych kontaktów były tytuły książęce: *Sacri Romani Imperii*, które otrzymali od cesarza.

Najwcześniej, bo w 1518 tytuł „księcia na Goniądzu i Medelach (Miadziole)” otrzymał od cesarza Maksymiliana I dla siebie i swoich męskich potomków Mikołaj Radziwiłł, wojewoda wileński i kanclerz litewski, a potwierdził go Zygmunt I Stary².

Jednak ważność dyplomu cesarskiego wygasła wraz ze śmiercią podczaszego litewskiego Jana Radziwiłła w 1542 r. Znacznie istotniejsze znaczenie miało podniesienie do rangi książęcej kanclerza wielkiego litewskiego i wojewody wileńskiego Mikołaja Radziwiłła „Czarnego”, dokonane przez cesarza Karola V w 1547 r. w Augsburgu, w nagrodę za aktywne wspieranie związków Jagiellonów z Habsburgami. Jako przedstawiciel Zygmunta II Augusta, Mikołaj „Czarny” poślubił w 1543 r. *per procura* ks. Elżbietę Habsburżankę, córkę króla Czech i Węgier (od 1531), a następnie cesarza (od 1556) Ferdynanda I. Dbający o rangę rodu, a jednocześnie świadomy krótkiego trwania linii na Goniądzu i Medelach,

¹ T. Bernatowicz, *Miles christianus et peregrinus. Fundacje Mikołaja Radziwiłła „Sierotki” w ordynacji nieświeskiej*, Warszawa 1998, s. 9–10; T. Kempa, *Mikołaj Krzysztof Radziwiłł Sierotka (1549–1616) wojewoda wileński*, Warszawa 2000, *passim*.

² S. Górzyński, *Rodzina Radziwiłłów i ich tytuły*, „Miscelanea Historico-Archivistica” 1997, t. 7, s. 19–26.

cesarz wystarał się o tytuł dla dwóch gałęzi radziwiłłowskich: na Ołyce i Nieświeżu oraz na Birżach i Dubinkach, zabezpieczając w ten sposób prawo do tytułu księcia żęcego przedstawicielom liczego Domu Radziwiłłów na wypadek wymarcia jednej z linii. Dzięki tej przezorności, cesarski tytuł pozostał przy Radziwiłłach do dnia dzisiejszego, mimo że w XVII w. wygasła ewangelicka linia z Birż i Dubinek.

Międzynarodowe wzmocnienie prestiżu Radziwiłłów tytułem książęcym zbiegało się z zamiarem poślubienia i koronacji Barbary Radziwiłłówny przez Zygmunta Augusta, co nastąpiło w 1547 r. Książęcy status Radziwiłłów, jak utrzymywano w historiografii rodowej Radziwiłłów, został uprawomocniony przez Zygmunta Augusta i Sejm, co nie do końca znajduje poświadczenie w dokumentach źródłowych. Z całą pewnością jednak prawo do używania tytułu książęcego zostało potwierdzone w akcie unii lubelskiej z 1569 r., wraz z uznaniem kniaziowskich tytułów Wielkiego Księstwa Litewskiego, m.in. Czartoryskich, Zbarazskich, Ostrońskich, Sanguszków i Wiśniowieckich. Należy zwrócić uwagę na włączenie do tej grupy Radziwiłłów – wówczas książąt o stosunkowo krótkim stażu, niebędących potomkami kniaziów. Uwzględnienie ich w tak ważnym dokumencie państwowym stworzyło mocne podstawy do późniejszego wywodzenia rodziny od Wielkich Książąt Litewskich, a w konsekwencji do podkreślania pokrewieństw z Jagiellonami i Wazami.

Szczególną wymowę propagandową w ilustrowaniu kontaktów Radziwiłłów z Habsburgami odgrywały tapiserie powstałe w zamku nieświeskim z inicjatywy Michała Kazimierza „Rybeńki”. Odnalezione przez Tadeusza Mańkowskiego zapisy Rybeńki w *Księdze rozporządzeń gospodarczych* z 1752 r. zawierają dyspozycje rozpoczynające prace nad realizacją tapiserii. Michał Kazimierz zlecił Ksaweremu Dominikowi Heskiemu Staremu oraz kierowanemu przez niego zespołowi malarzy, w którym znajdowali się Józef Ksawery Heski, Michał Skrzycki, Andrzej Zaszkowski i Konstanty Petranowicz, wykonanie „historyj Domu naszego na szpalery pod olej”³. Malowane na płótnie obrazy służyły jako wzory-kartony do wykonywanych tkanin, a następnie były zawieszane we wnętrzach zamku nieświeskiego. Cały zespół składał się z 12 tapiserii, z których dwie zostały poświęcone kontaktom z Habsburgami. Pierwsza z nich obrazowała nadanie tytułu książęcego Mikołajowi Radziwiłłowi „Czarnemu” przez cesarza Karola V (1547)⁴ i ukazywała cesarza Karola V siedzącego na tronie w otoczeniu

³ T. Mańkowski, *Materjały do dziejów manufaktur tkackich Michała Kazimierza Radziwiłła „Rybeńki”*, „Prace Sekcji Historji Sztuki Towarzystwa Naukowego Wileńskiego” 1937, t. 2, s. 1–18.

⁴ Tapiseria w końcu XIX w. (1889) należała do ks. Michała Radziwiłła, a następnie do ks. Janusza Radziwiłła z Nieborowa. W 1947 została nabyta przez Muzeum Narodowe w Warszawie (nr inw. 129822 MN). Oryginalna jest tylko jedna połowa, drugą zaś, w formie malowanej, uzupełniono w okresie międzywojennym z inicjatywy ks. Janusza Radziwiłła z Nieborowa, na podstawie obrazu-kartonu istniejącego ówczesnie w Nieświeżu (wym. 396 x 323 cm). Pierwotnie tapiseria

dostojników cesarskich. Pochylający się przed nim Radziwiłł przyjmował książęcą godność⁵. Jerzy Salski, pisząc o wartościach artystycznych, zauważył, że poza postaci oraz kompozycja wskazują na zapóźnienie stylistyczne⁶. Scena nadania tytułu książęcego jest celowo archaizowana i została oparta na wcześniejszym pierwowzorze.

Zygmunt Batowski spostrzegł, a Tadeusz Mańkowski to potwierdził, że znajdujący się ówczesnie w Gabinecie Rycin Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego rysunek z ok. 1690 r., opisany jako zatwierdzenie tytułu książęcego na sejmie piotrkowskim w 1549 r. i przypisywany Del Bene (Delbene) stanowił wzór dla kartonu-obrazu Heskiego⁷ – z tą różnicą, że na gobelinie postaci zostały ukazane w strojach cudzoziemskich, a na rysunku w polskich. Dopiero Mariusz Karpowicz odkrył, że Del Bene nie jest postacią historyczną, a wiązane z nim dzieła zostały wykonane faktycznie przez znakomitego artystę barokowego Michelangela Pallonia⁸. Potwierdza to zachowana tapiseria o dość dynamicznie upozowanych postaciach i wyolbrzymionym, architektonicznym tle.

Kontakty „Czarnego” z Habsburgami stanowią tło dla tapiserii ukazującej księcia poślubiającego *per procura* Katarzynę Habsburżankę, wdowę po Franciszku III ks. Mantui. Dzięki dyplomatycznym zabiegom Radziwiłła zgodę na małżeństwo z Zygmuntem Augustem wyrazili król Ferdynanda i cesarz Karol V. Po podpisaniu w czerwcu 1553 r. w Wiedniu układów poślubił Katarzynę *per procura* oraz dokonał symbolicznego *consumatio matrimonii*. Nagrodą i uhonorowaniem tej akcji był tytuł hrabiego na Szydłowcu⁹. Legację tę opisał szczegółowo radziwiłłowski apologeta Wincenty Wijuk Kojalowicz¹⁰. W inwentarzu skarbca radziwiłłowskiego z 1791 r. odnotowano „Szlub Ks[iążę]cia Radziwiłła

miała znacznie większe wymiary, zbliżone do 590 x 320 cm, odpowiadające wymiarom obrazowi-wzorowi, który istniał w Nieświeżu jeszcze przed wojną. Zob. J. Pagaczewski, *Gobeliny polskie*, Kraków 1929, s. 69. Po raz pierwszy wzmianka o tapiserii pojawiła się w *Katalogu wystawy sztuki starożytnej i nowożytnej...*, Warszawa 1889, s. 149, poz. 1403, a ilustrację opublikował J. Salski. Zob. *idem*, *Sztuka i kultura polska na Litwie i Rusi*, Wystawa retrospektywna zorganizowana przez Wydział Zabytków Tow. Straży Kresowej, Warszawa, styczeń–luty 1921, s. 9, il. na wklejce. Pełna bibliografia por. A. Bender, *Tapiserie w dawnej Rzeczypospolitej*, Lublin 2004, s. 150–151, 262, il. 11. Tkanina była reprodukowana i odnotowywana wielokrotnie w opracowaniach polskich i zagranicznych.

⁵ J. Jasnowski, *Mikołaj Radziwiłł „Czarny” (1515–1565)*, Warszawa 1939, s. 21–27. W tym samym czasie uzyskał również tytuł hrabiowski dla szwagra hetmana Jana Tarnowskiego.

⁶ J. Salski, *op. cit.*, s. 10.

⁷ Z. Batowski, *Abraham van Westervelt malarz holenderski XVII wieku i jego prace w Polsce*, „Przegląd Historii Sztuki” 1930–1931, t. 2, z. 1–2, s. 115–129; T. Mańkowski, *Ze studiów nad dawnym tkactwem polskim z powodu wystawy w Instytucie Propagandy Sztuki VII–IX 1938*, „Nike” 1939, t. 2, z. 2, s. 137–138, (GR BUW, sygn. przedwojenna: teka 176 III, nr 324).

⁸ M. Karpowicz, *Palloni a Del Bene*, „Biuletyn Historii Sztuki” 1960, t. 22, s. 123–139; *idem*, *Działalność artystyczna Michelangela Pallonia w Polsce*, Warszawa 1967, s. 22–31.

⁹ J. Jasnowski, *op. cit.*, s. 97–110.

¹⁰ W. Wijuk Kojalowicz, *Fasti Radiviliani*, Vilnae 1653, s. 35–36.

wyrażający", co może wskazywać na wspomnianą tapiserię, ale bardziej prawdopodobne, iż był to karton, według którego ją wykonano¹¹. Olejny obraz, pierwotny wzór dla tapiserii, znajduje się obecnie w Wołyńskim Muzeum Krajoznawczym w Łucku, dokąd trafił po wojnie z radziwiłłowskiej Ołyki. Na pierwszym planie widzimy księcia, ubranego w czarny, dworski strój z kryzą i czarnym okryciem podbitym gronostajami, poślubiającego Katarzynę. Z prawej strony na emporze widoczne popiersie króla w zbroi okrytej niebieskim płaszczem gronostajowym i korona na głowie.

Ambicje Radziwiłłów sprawowania realnej władzy w Wielkim Księstwie Litewskim, ale też nadzieje na koronę królewską w Rzeczypospolitej spotęgowały się w połowie XVII w. wśród przedstawicieli birżańskiej linii tego rodu, szczególnie u hetmana Janusza Radziwiłła (zm. 1655) i jego ciotecznego brata Bogusława (zm. 1669), koniuszego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Idea ta odrodziła się w końcu XVII w. u przedstawicieli katolickiej linii nieświeskiej, którzy po wygaśnięciu linii birżańskiej stali się spadkobiercami całego rodowego dziedzictwa. Jednym z argumentów stosowanych w propagandzie radziwiłłowskiej dla wykazania ich predyspozycji do królewskiego tronu i wielkoksiążęcego stolca były koligacje z rodami królewskimi Piastów, Jagiellonów i Wazów oraz Wielkimi Książętami Litewskimi. Wykazanie pokrewieństwa z Habsburgami z jednej strony wzmacniało znaczenie w Rzeczypospolitej, z drugiej sytuowało wśród elit europejskich.

Ilustracja związków genealogicznych Radziwiłłów z Habsburgami pojawiła się w następstwie wyvodu pochodzenia Radziwiłłów od Wielkich Książąt Litewskich. Największy chyba wkład w rozpowszechnieniu tej teorii miał nadworny historiograf książąt birżańskich Kojałowicz, który w swych *Fasti Radiviliani* (1653) ukazał Radziwiłłów jako potomków Narymunda (Narimundusa), syna Roumunda (Romundusa) Wielkiego Księcia Litewskiego, antenata Jagiellonów. Dzieło Kojałowicza z czasem stało się niemal tekstem źródłowym dla książęcych apologetów i genealogów.

Genealogia Radziwiłłów z imaginacyjnymi przodkami, skomponowana w połowie XVII w. upowszechniła się z czasem do tego stopnia, iż już w końcu XVII w. odważono się wykonać w formie graficznej drzewo genealogiczne, na którym utrwalono rzekomych protoplastów z dynastii królewskich. W 1699 r. powstała genealogia *Theoremata ethico-politica sub [...] Caroli Stanislai Radziwill...*, ukazująca kanclerza Karola Stanisława Radziwiłła jako potomka cesarskich, królewskich i wielkoksiążęcych rodów, a zatem właściwego kandydata do tronu. Pół wieku później, w 1742 r. z inicjatywy jego syna Michała Kazimierza „Rybeński”, także aspirującego do korony, została opublikowana zaktualizowana wersja genealogii radziwiłłowskiej, pt. *Augusta Serenissimae Radziwillianae Domus...*, którą wykonał w Gdańsku Peter Böse (il. 30).

¹¹ Nacyonalny Histaryczny Archiu Bielarusi w Mińsku (dalej: NHAB) fond. 1774, op. 1, nr 20, k. 223.

Na obu rycinach znajdujemy postać historyczną, obecną w ówczesnej świadomości genealogicznej, wiążącą dynastię Piastów i Wielkich Książąt Litewskich z Habsburgami, którą była piastowska księżniczka Cymbarka¹² (zm. 1429), córka ks. mazowieckiego Ziemowita IV (V) i Aleksandry, córki wielkiego księcia litewskiego Olgerda¹³. Z jej małżeństwa z arcyksięciem Austrii Ernestem I Żelaznym urodził się Fryderyk, wybrany w 1452 r. na cesarza jako Fryderyk III (V) Habsburg, którego dynastia wygasła dopiero w XVIII w., wraz ze śmiercią cesarzowej Marii Teresy¹⁴.

Znaczenie Cymbarki jako matki cesarskiej dynastii Habsburgów unaoczniają ówczesne europejskie genealogie – a wśród nich popularne dzieło Johanna Huebnera *Genealogische Tabellen...* z 1737 r., publikowane sukcesywnie od początku XVIII w. i znane w Nieświeżu. Dwie tablice ukazują habsburską i cesarską genealogię, którą otwiera „Ernestus Ferrerus, ein Sohn Leopoldi I [...] geb. 1377, bekam Steyermarekt und Kärnthen 1386 + 9. Jun. 1424. alt 46 Jahr. Gemahlin I. Margareta Herzogs Bogislai V in Pommern Tochter 1392. [...] Die 2. Cimburbis mit den grossen Lippen, eine Tochter Ziemoviti in Masovien 1412. +1429”¹⁵. Następnie zostali wymienieni cesarze: Fredericus III (zm. 1493), Maximilianus I (zm. 1519), Carolus V (abdykował 1556), Ferdinandus I (zm. 1564), Maximilianus II (zm. 1576), Rudolf II (zm. 1612) i Mateusz (zm. 1619). Dalsza genealogia została rozwinięta na drugiej planszy i otwiera ją arcyksiążę Karol Styryjski (zm. 1590), syn cesarza Ferdynanda I i brat Maksymiliana II, a wśród kolejnych pokoleń antenatów widnieją cesarze: Ferdynand II (zm. 1637), Ferdynand III (zm. 1657), Leopold I (zm. 1705), Józef I (zm. 1711), Karol VI (oznaczony również jako III; zm. 1740). Linia ta kończy się na Marii Teresie (zm. 1780), zamężnej z Franciszkiem Stefanem, ks. Lotaryngii oraz ich córce Marii Elżbiecie (ur. 1737)¹⁶.

W powszechnej, europejskiej świadomości genealogicznej Cymbarka jako córka Aleksandry, siostry Władysława Jagiełły stanowiła także genealogiczny łącznik z Wielkimi Książętami Litewskimi. Potwierdzeniem może być wspo-

¹² Przyjęto pisownię „Cymbarka”, choć w literaturze i źródłach pojawia się pisownia Cymburga, Cimbarca, Cymburgis, Cymbarca lub Cecylia. Por. O. Balzer, *Genealogia Piastów*, red. J. Tęgowski, wyd. II (wyd. I, 1895), Kraków 2005, s. 857–859.

¹³ W. Dworaczek, *Genealogia*, Poznań 1959, tabl. 4: „Książęta mazowieccy z Domu Piastów”.

¹⁴ W. Dworaczek, *op. cit.*, tabl. 47: „Cesarze rzymscy, królowie niemieccy, książęta Austrii z Domu Habsburgów”.

¹⁵ J. Huebner, *Genealogische Tabellen nebst denen darzu gehörigen genealogischen Fragen zur Erläuterung/Erläuterung der politischen Historie mit sonderbarem Fleisse zusammen getragen und vom Anfange bis auf diesen Tag fortgesetzt*, Erster Theil, Leipzig 1737, tabl. 126 „Die Erz=Herzoge in Oesterreich aus dem Habsburgischen Hause von dem andern Stamm=Vater Ernesto Ferreo in Steyermarek”.

¹⁶ *Ibidem*, Tab. 127: „Die Erz=Herzoge in Oesterreich aus dem Habsburgischen Hause, von dem dritten Stamm=Vater Carolo in Steyermarek bis auf diesen Tag”.

mniana genealogia Huebnerowska, w której odnotowano, że żoną Ziemowita była Aleksandra „Königs Jagiellonis in Polen Schwester, a ich córką Zimburgis ihr Gemahl Ernestus Erz=Herz[og] in Oesterr[eich]”. Choć w genealogii został uwzględniony Konrad III Rudy, to jednak pominięto jego żonę Annę Radziwiłównę¹⁷.

Radziwiłłowie i ich nadworni genealogowie do historycznych protoplastów Cymbarki dołączyli fikcyjnego Romundusa opisanego na rycinach jako „Magnum Dux Litvaniae et Samogitiae imperavit anno 1277”, występującego tam jako pradziadek Giedymina, od którego jednocześnie miała się wywodzić główna linia radziwiłłowskich antenatów: Narimundus, Wirszył, Syrputius, Wojszundus, a następnie już historyczni antenaci zapisani w języku łacińskim jako Nicolaus I Radziwiłł, Nicolaus II Radziwiłł, Johannes I Radziwiłł itd.

W genealogiach radziwiłłowskich Cymbarka została opisana jako „Cimbarca filia Semoviti desponsata 1412 Cracoviae Ernesto Ferreo Archiduci Austriae Mater Friderici III Caesaris Proneptis Filiae Vitenis conjugis Lyzdekonis”¹⁸. Datę ślubu podano za *Annales [...] Regni Poloniae...* Jana Długosza (1455)¹⁹, a w wersji z 1742 r. podparto się autorytetem Marcina Kromera („Cromer I 17”)²⁰ i jego pracą *Polonia sive de situ, populis, moribus, magistratibus et republica regni Polonici libri duo* (1555). Na tablicach genealogicznych z 1699 r. ukazano 31 habsburskich potomków Matki cesarzy, na późniejszej wersji z 1742 r. wykaz uzupełniono do 37 osób: od cesarza Fryderyka III poczynając, a na Karolu VI, jego dzieciach (Marii Teresie, Marii Annie) i wnukach (Maria Annie, Józefie) kończąc.

W XVIII-wiecznej rodowej ideologii Radziwiłłów pamięć o Cymbarce była stale obecna i eksponowana w różnorodnych przekazach: tekstach pisanych i mówionych (mowy pogrzebowe, ślubne, panegiryki itd.), drzewach genealogicznych i rycinach. Niewątpliwie aktywnym moderatorem i propagatorem tej postaci był wojewoda wileński i hetman wielki litewski Michał Kazimierz „Rybeńko” (zm. 1762), z którego inspiracji powstała druga wersja genealogii, ale też szereg tekstów literacko-ikonograficznych poświęconych średniowiecznej Piastównie. W dołączonym do *Icones familiae ducalis Radivillianae...* (1758) Marcina Wobbego *Repertorium familiarum*, czyli alfabetycznym katalogu koligatów książęcych, także figuruje Cymbarka, i jej rola została potwierdzona w tworzeniu XVIII-wiecznych związków rodowych Radziwiłłów z domami panującymi Europy

¹⁷ J. Huebner, *op. cit.*, 1 Theil, Tab. 95: „Die Könige und Herzoge in Polen aus piastischen Stamme”.

¹⁸ *Theoremata ethico-politica sub [...] Caroli Stanislai Radziwiłł...1699. Oryginał*, Fundacja XX. Czartoryskich w Krakowie.

¹⁹ O. Balzer, *op. cit.*, s. 858.

²⁰ *Augusta Serenissimae Radivillianae Domus...1742, Oryginał* Muzeum Narodowe w Warszawie, Oddział w Nieborowie.

i Rzeczypospolitej²¹. Wyeksponowano ją również w tekście wprowadzającym do *Icones...*, wymieniając cesarzy: syna Fryderyka III, wnuka Maksymiliana I i prawnuka Filipa I Pięknego, władcę Burgundii i Kastylii.

Świadomość poczucia powinowactw Radziwiłłów z Habsburgami była niezwykle silna, co widoczne jest w systematycznym monitorowaniu wydarzeń na cesarskim dworze, a szczególnie tych związanych z cesarską progeniturą. Jednym z ciekawszych źródeł w tym zakresie jest druk zatytułowany *Chronologia synoptyczna starożytnej prosapii Jaśnie Oświeconych Xiążąt Jchmościów Radziwiłłów z ok. 1740 r.* Stanowi on znakomite uzupełnienie wspomnianych materiałów genealogicznych, będąc kontynuacją przeplatania historii fikcyjnej z faktami genealogicznymi. W tzw. prosapiach ukazano ciągi genealogiczne radziwiłłowskich antenatów, poczynając od „Prosapia I. od Juliana Dorsprunga pierwszego w Litwie J. OO. XX. Imciów Radziwiłłów genearchy podaje: IX. Narymuntowicz syn jego [Narymunda] nazwany Lizdejko X. Litt. wziął za żonę córkę Witenesa, siostrę Gedimina W.Xcia L. która była prababką Cymbarki matki Fryderyka III imperatora rzymskiego i oraz W. Xciem Litt. przyznany R. 1299”²². W dalszej części owego tekstu z jednej strony sytuuje się Radziwiłłów wśród potomków Wielkich Książąt Litewskich, z drugiej drzewo Habsburgów zostało rozwinięte od Cymbarki. „Prosapia V. Cesarzów, królów indyjskich, francuskich, hiszpańskich, etc. od Kiejstuta syna Giedymina, ojca Aleksandry, żony Semowita, kscia mazowieckiego, dziada Cymbarki, żony Ernesta arcyksiążę austryjackiego, wnuczka Witenesa kscia lit., którego córka była za Narimuntowiczem pradziadem ojca Mikołaja I Radziwiłła kscia litt”.

Z aktywnością „Rybeńki” na polu genealogii wiąże się powstanie druku *Schema consangvinitatis Radivilianae...* przechowywanego w Centralnym Państwowym Archiwum Białorusi w Mińsku, być może funkcjonującym jako załącznik innych materiałów do książki lub panegiryku²³. Ten klarownie zaprezentowany wywód genealogiczny ukazuje koligacje Radziwiłłów z cesarskimi i królewskimi dynastiami europejskimi właśnie poprzez Cymbarkę. W układzie kolumnowym z jednej strony widzimy antenatów Radziwiłłów od Narymundusa

²¹ M. F. Wobbe, *Icones familiae dualis Radivilianae ex originalibus in Gazophylatio Ordinationis ab antiquo servatis picturis desumptae inscriptionibus...*, Nesvisii [1758], k. A. Por. H. Władcka, *Działalność Hirsza Leybowicza i innych rytowników na dworze nieświeskim Michała Kazimierza Radziwiłła „Rybeńki” w świetle badań archiwalnych*, „Biuletyn Historii Sztuki” 1977, t. 29, s. 62–73.

²² *Chronologia synoptyczna starożytnej prosapii Jaśnie Oświeconych Xiążąt Jchmościów Radziwiłłów*, ok. 1740 – *Chronologia synoptyczna starożytnej prosapii Jaśnie Oświeconych Xiążąt Jchmościów Radziwiłłów*, w: *Respons astrologiczny z sensem doktorów Kościoła Bożego y z zdaniem poważnych Autorów stosujący się* [b.m.w.; ok. 1740], k. d2.

²³ *Schema consangvinitatis Radivilianae duc. prosapiae cum regio Piastarum genere, inclitya stripe Jagiellonia et augustissima Domo Austriaca*, (b.m.w.). Na jakieś *Schemmatae*, może graficzną genealogię powołuje się Wobbe, pisząc o Cymbarce we wstępie do *Icones familiae dualis Radivilianae...*

do Mikołaja „Czarnego”, w następnych zaś przedstawiciele królewskich, książęcych i cesarskich rodów europejskich.

Drugą istotną postacią, przez którą legitymizowano piastowskie i habsburskie powinowactwa w rodzie Radziwiłłów, była ks. Anna Radziwiłłówna (zm. 1522), żona księcia mazowieckiego Konrada III Rudego (1448–1503), ostatniego z polskich Piastów. Postać ks. Anny często współwystępowała z Cymbarką i gościła powszechnie w różnorodnych XVIII-wiecznych mediach. Podkreślanie koligacji cesarskich za sprawą obu księżniczek stało się nieodłącznym toposem obecnym w pamięci genealogicznej rodu. W mowie na pogrzebie wojewody nowogrodzkiego Jerzego Radziwiłła książd Józef Bartoszewski utrwał z kolei piastowskie pochodzenie Habsburgów: „Dom Arcyksiążąt Austrii po owej piastowskie pochodzenie Habsburgów: „Dom Arcyksiążąt Austrii po owej Cymbarce abo Cecylii i Annie księżniczce, Mikołaja córce, za Konrada księcia mazowieckiego wydanej”²⁴. O piastowskim pochodzeniu Habsburgów wspomniano również w mowie na pogrzebie Karola Stanisława²⁵, jak też przy okazji ślubu „Rybeńki” z Wiśniowieką w 1725 r., gdy przywołano koligacje za pośrednictwem Anny ks. mazowieckiej²⁶ oraz z „Domem Austrii”²⁷, a także w panegirych poświęconych „Rybeńce” z okazji otrzymania w 1735 r. urzędu hetmana

²⁴ Kazanie trzeciego dnia miane na pogrzebie tegoż J. O. Xiążęcia Jegomości Wojewody Nowogrodzkiego przez x. Józefa Bartoszewskiego Societatis Jesu teologa, w: *Kazania y mowy pod czas pogrzebu s.p. Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Jegomości Jerzego Radziwiłła wojewody nowogrodzkiego, kawalera Orderu Orła Białego, pułkownika Jego Królewskiej M., miane ku wieczney pamięci do druku podane Roku 1757, Nieśwież [1757]*, k. M–Wv.

²⁵ *Signator supremus et signaculum iustis dolor in supremis funebribus iustis Celsissimi, Illustrissimi ac Excellentissimi S.R.I. principis, ducis in Ołyka et Nieśwież, comitis in Mir, Kroże, Szydłowiec et Biała. domini d., Caroli Stanisłai Justi Radziwiłł supremi cancellarij M.D.L. praemisliensis, człuchoviensis, braclaviensis, camenecensis, krzyczoviensis ostrocensis, nizynensis, oulucensis, etc., etc., gubernatoris, ad exprimendas majores lachrymas corda et animos sigillans in communi poloni et livani orbis luctu ad leniendum [...] planctu ex obitu maerorem Celsissimae, Illustrissimae ac Excellentissimae principi in Kowel et Smolany dominae d. Annae Catharinae Sanguszkowna ducissae Radiviliae, cancellariae M.D.L. praesenatus a maestissimo Radiviliano Nesvisiensi Collegio Societatis Jesu, Anno positi in signum Dei Homini 1720, Vilnae [1720]*, k. E2.

²⁶ *Nidus aquilae Radiviliae inter radios et jubar Korybvtiae lynaie positus regnorum, provinciarum Poloniae libertatis omen beatissimum Celsissimi Principes Michael Radziwiłł Franciska Wiśniowieccia duces in Nieśwież, Ołyka, Wiśniowiec, Zbaraż, comites in Mihr Biała et Szydłowiec, capitanei premysliensis etc., etc., magno publicae rei commodo desponsi inter populorum tripudia et geniales plausus epithalamica panegyri adorati a devotissimis fundatorio sanguini premisliensi et camenecensi Societatis Jesu Colegiis Anno quo aquila magnarum alarum nidificavit in humanis 1725, Leopoli [1725]*, k. GIV–H.

²⁷ *Prognostyk publiczney fortuny z konkursu radziwiłłowskiej y wiśniowieckiej familii przy weselnym akcie Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Jegomości, na Ołyce, Nieświeżu Stucku, Kopylu y Klecku, hrabi na Mirze, Krożach, Szydłowcu y Bialej, xiążęcia Michała Radziwiłła przemyskiego, człuchowskiego, braclawskiego, kamienieckiego, etc. starosty y Jaśnie Oświeconey Jey–mości [!] na Zbarażu y Wiśniowcu xiężny Franciszki Korybutówny Wiśniowieckiej wojewodzianki krakowskiej, obserwowany od Kollegium Pińskiego Soc. Jesu xiążęcą Radziwiłłów y Wiśniowieckich munificencyą fundowanego y nadanego r. 1725, Wilno [1725]*, k. C2v.

polnego litewskiego²⁸, a następnie w 1744 r. hetmaństwa wielkiego²⁹, jak też w 1762 r., gdy Karol Stanisław został wojewodą wileńskim³⁰.

W połowie XVIII w. opinia o Radziwiłłach jako koligantach Habsburgów była na tyle mocno ugruntowana w powszechnej świadomości, że nawet jeden z bardziej krytycznych w tych czasach genealog Józef Aleksander Jabłonowski w 1748 r., w *Tabulae Iablonovianae*... na tablicy no IIII, zatytułowanej „Piaste, Duces Masoviae et Plurimae Familiae ab ea prognatae”, przy Witenesie uzupełnił, że „per femellam ex linea Piaste, a praecipue Cimburiis, Austriaca et Borbonica, adda ex Veidevuti Regis Borussiae progenie consors 1313”³¹, ukazując poprzez zagmatwane powiązania genealogiczne związki Radziwiłłów z Piastami i Habsburgami³².

²⁸ *Celsissimo princeps dux in Olyka et Nieśwież, comes in Mir Kroże, Szydłowiec i Biała D. Michael Casimirus Radziwill castellanus trocensis, dux campestris M.D.Litt., capitaneus premisliensis, człuchoviensis, bractaviensis, camenecensis, ostrocensis, krzyżowiensis, nizynensis, owlucensis, etc., etc., penes publicos consanguineae purpurae applausus, suppedaneis scholis Pijs vilnensibus adoratus Anno prInCipe DUM Christo paX aegra reVIXIt In orbe, Vilnae [1736?], k. C: „Caesares, reges, duces ac principes in hoc nomine portandi, imo tota Europa, quae Radivilliani sanguinis rubicone intra margines chartae defluit attollenda austriacae majestates, que non sine nexu Radzivillianae Domus steterunt, neoburgico et bavaricae purpurae [...] ut Hispaniam, Galliam, Italiam evolvant [...]”.*

²⁹ *Ministra palatini honoris princeps radivillorum aquila penes fortunatissimum ad suum palatinum ingressum Celsissimi, Illustrissimi ac Excellentissimi Principis S.R.J., ducis in Olyka et Nieswież, comitis in Mir, Kroże, Szydłowiec et Biała, Domini D. Michaelis Casimiri Radziwill palatini vilnensis, magni ducis exercitum M.D.L. Equitis Aquile Albae, trabeata neo-obtenti magistratus signa principi litvane urbi inferens officio panegyricae pebbae obsequentissimae principum honori calliopes Litvianae Provinciae Scholarum Piarum inter publicos ordinum M.D.L. applausos exeptha Anno Domoni MDCCXLV, Vilnae [1745], k. C.; *Supremus palaemoniae honor ducali Radivillorum domui seper debitus, nuper augustis meritis et virtutibus Celsissimi S.R.J principis, ducis in Olyka et Nieśwież, comitis in Mir, Kroże, Szydłowiec et Biała, Domini D. Michaelis Casimiri Radziwill palatini vilnensis, supremi litvianae belli ducis, Equitis Aquile Albae, redditus, nunc vero sub aditum palatinae curulis eiusdem Celsissimi applausu panegyryco ab Academia Vilnensi Societ. Jesu celebratus Anno Aerae Christianae 1745, Wilno [1745], k. Gv-G2.**

³⁰ *Triumphans gloriae Celsissimi, Gloriosissimi juxta ac Fortunatissimi Caroli III Radziwil Dei Gratia ducis in Olyka, Nieswież, Birże, Dubinki, Sluck, Kopyl et Kleck, S.R.J. principis, comitis in Mir, Szydłowiec, Kroże, Biała, Kopyś, etc. in Żółkiew, Pomorzany, ducatu Czartorisensi Białymkamień, etc., etc., etc., domini et haeregis Aquilae Albae et S.Huberti Ordinum Equitis, palatini vilnensis declaratus ejusdemq. benefactoris munificentissimi fundatorisq. amplissimi a devinctissimo suo nomini et honori conventu nesvisiensi ordinis praedicatorum debita gratulatione exceptus Anno qVotantVs prInCeps aLtIs asCenDIt honoreM Magna DeCor CeLso reXgerIt Ista slnens [b.m.w.; 1763], k. D2v-E.*

³¹ J. A. Jabłonowski, *Tabulae Iablonovianae ex arboribus genealogicis familiarum slavicarum Regni Poloniae nec non extraneorum ab iis prognatarum collaetae opera et studio authoris perfectius ac uberius elaboratae*, Amstelodami Anno MDCCXLIII [1743], tabl. IIII: „Piastea Duces Masoviae et Plurimae Familiae ab ea prognatae”.

³² J. A. Jabłonowski, *Tabulae Iablonovianae ex arboribus genealogicis familiarum slavicarum Regni Poloniae nec non extraneorum ab iis prognatarum tum cum iis cognatarum collaetae opera et studio authoris perfectius ac uberius elaboratae opus novissimum editio prima*, Norimbergae MDCCXLVIII [1748], tabl. 5.

Zrozumiałe, że w *Icones familiae dualis Radivilliana*... upamiętniających męskich przedstawicieli Radziwiłłów i ich żony nie mógł znaleźć się nawet imaginacyjny wizerunek Cymbarki, ale nieprzypadkowo wyróżniającą formę nadano obramieniu portretu ks. Anny, która została ukazana w kinationowej ramie podpartej wstęgami i fantazyjnie pofalowana tablicą z inskrypcją szczegółowo opisującą status Radziwiłłówny.

W obydwu wydaniach genealogii radziwiłłowskich z 1699 r. i 1742 r. pojawiają się herby opisane jako „Caesarum Avstriacorum”. Czteropolowa tarcza z dwugłowym orłem otoczonym łańcuchem Orderu Złotego Runa w wersji z 1699 r. należała do cesarza Leopolda I. Na tarczy z 1742 r. widnieje także dwugłowy orzeł, z przewieszonym Orderem Złotego Runa, ale ta dwupolowa tarcza zawiera z lewej strony wieżę (w wersji kolorowej jest to złota wieża na czerwonym tle), z prawej podzieloną poziomo na trzy części (w pełnej wersji kolorowej posiada czerwone tło przedzielone pionowym, białym pasem) – herb używany przez Karola VI Habsburga.

Od II połowy XVII w. w radziwiłłowskich przekazach propagandowych zaczęto intensywnie eksponować związki z elitarnymi rodami europejskimi za pośrednictwem Sobieskich. Ślub Michała Kazimierza z królewską siostrą Katarzyną z Sobieskich (1v. Zasławską-Ostrogską) w 1658 r. połączył dwa znakomite rody Rzeczypospolitej³³. Jeden z nich, za sprawą koronacji Jana III, stał się w 1674 rodem królewskim. Jednym z rozdziałów koligacji rodziny królewskiej, której potomkowie stali się częścią europejskiej elity władzy, był ślub królewicza Jakuba z elektorówną Pfalz-Neuburg Jadwigą Elżbietą. Małżonka Jakuba była jedną z szesnaściorga dzieci elektora Palatynatu Pfalz-Neuburg Filipa Wilhelma Wittelsbacha (zm. 1690) i Elżbiety Amalii ks. Hessen-Darmstadt. Fenomen znaczenia tej rodziny w ówczesnej Europie polegał na tym, że ośmioro z ich dzieci zostało wydanych za najwyższych przedstawicieli europejskich elit władzy: cesarza, królów i udzielnych książąt europejskich. Dla naszych rozważań o zasadności związków Radziwiłłów z Habsburgami, istotny jest fakt, że siostra Jadwigi Elżbiety, Eleonora Magdalena poślubiła cesarza Leopolda I Habsburga. Cesarzem synem był cesarz Józef I, a wnuczką Maria Józefa, żona polskiego króla Augusta III Wettina.

W kolejnych pokoleniach Radziwiłłów związki genealogiczne, choć chronologicznie coraz odleglejsze, zacieśniały się zgodnie z zasadami dziedziczenia. Ten aspekt koligacji był eksponowany od lat 40. XVIII w. Jeszcze w chronologii synoptycznej z ok. 1740 r. występuje powoływanie się Habsburgów wyłącznie na Cymbarkę, ale też od lat 30. pojawiły się w panegirykach i tekstach wzmianki o koligacjach z kręgiem neuburskim³⁴. Pełne rozwinięcie tego wątku nastąpiło

³³ J. Jaroszek, *Radziwiłł Michał Kazimierz h. Trąby*, PSB, t. 30/2, z. 125, 1987, s. 292–299.

³⁴ *Celsissimo princeps dux in Olyka et Nieśwież, comes in Mir Kroże, Szydłowiec i Biała D. Michael Casimirus Radziwiłł castellanus trocensis, dux campestris M.D.Litt., capitaneus premisliensis, człuchoviensis, bractłaviensis, camenecensis, ostrocensis, krzyczowiensis, nizynensis, owlucensis, etc.*

wkrótce, m.in. *W Tryumfie troistej łaski boskiej*... Anioła Polikowskiego opisującego zorganizowany przez „Rybeńkę” w 1753 r. akt obłóczyn Teofili z Leszczyńskich Wiśniowieckiej przy jej wstąpieniu do zakonu karmelitanek we Lwowie, w którym to dziele występuje nieomalże najobszerniejszy katalog rodów europejskich „Radziwiłłów drogą krwią ozdobionych”³⁵. Dalsze przykłady odnajdujemy w mowach pogrzebowych Jerzego Radziwiłła z 1757 r., u którego „strumieniami koneksyja z cesarską [...] koroną zachodzi relacyja”³⁶ oraz podczas pogrzebu podczaszego litewskiego i chorążego wielkiego litewskiego Hieronima Floriana Radziwiłła (zm. 1760)³⁷.

Podobne genealogiczne rozszerzenia rodu Radziwiłłów były dokonywane poprzez herby, co miało miejsce przy okazji pogrzebu Jakuba Sobieskiego w kolegiacie żółkiewskiej. Opisując dekorację uroczystości, Jerzy Mocki określił je jako herby *ex linea collateralis*:

„Imo Caesare Austriacum ac Electorale Neoburgicum
2do Regio Hispanicum ac Electorale Neoburgicum [...]
4to Regio Polono Saxonicum ac Caesare Austriacum
6to Regio Lotharingicum ac Caesare Austriacum [...]”³⁸.

W eksponowaniu powiązań genealogicznych z Habsburgami Radziwiłłowie nieświescy wykorzystywali także małżeństwo córki ostatniego z książąt na Birzach i Dubinkach, koniuszego litewskiego Bogusława, Ludwiki Karoliny Radziwiłłówny (zm. 1695) z elektorem neuburskim Karolem Filipem Wittelsbachem (zm. 1742), (il. 31). Ciągłość tożsamości rodowej została zachowana, mimo że obie linie Radziwiłłów rozdzieliły się na początku XVI w., a wspólnym protoplastą był, wiele pokoleń wstecz, wojewoda wileński Mikołaj Radziwiłł (zm.

etc., penes publicos consanguineae purpureae applausus, suppedaneis scholis Pijis vilnensibus adoratus Anno prInCipe DUM ChrIsto paX aegra reVIXIt In orbe, Vilnae [1736?], k. C.

³⁵ A. Polikowski *Tryumf troistej łaski boskiej zwyciężającej świat z honorami y z fortuną ułatwiającej wszelkie zachodzące trudności, podającej na przykład heroicznę cnotę, w powołaniu do zakonu Ś. Patryarchy Dominika Jaśnie Oświeconej Teofili z Leszczyńskich xiężny Wiszniowieckiej, kasztelanowy krakowskiej przykładnym imieniem Taidy przed światem utaioney odprawiony, trzema herbownego Orła Trąbami Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Jego Mości Michała Kazimierza Radziwiłła, hetman wielkiego W. X. L., wojewody wileńskiego, etc. potomnym wiekom ogłoszony, Lwów 1753, k. Bv.–B2.*

³⁶ Kazania y mowy..., k. B2. Szerzej o oprawie artystycznej uroczystości, por. T. Bernatowicz, „Akt bardzo rzadko praktykowany”. Uroczystość obłóczyn księżnej Teofili z Leszczyńskich Wiśniowieckiej we Lwowie, w: *Polska i Europa w dobie nowożytnej. Prace naukowe dedykowane Profesorowi Juliuszowi A. Chrościckiemu*, Warszawa 2009, s. 70–77.

³⁷ *In funere Hieronymi Radivillii principis vexilliferi M.D.L. iisq. inferiis quas Celsissimus princeps Michael Radivilius palatinus vilnensis, exercitus M.D.L., supremus dux, Nesvisii sua in Urbe pie atq. honorifice tanquam germano fratri persolvi jussit oratio tertio nonas septembres Anno 1760, [Nieśwież 1760], k.nlb.*

³⁸ AGAD, Papiery po Sobieskich (nr ołówkiem 297): „Deskrypcya pogrzebu S. P. Naiśnieyszego królewica Jchmci Jakuba polskiego y W. X. Litt., syna króla Jana III, który się odprawił w Żółkwi w kolegiacie tamecznej die 1 Xbris na dzień anniwersaryjny ześcia Jego z tego świata”, s. 1.

1509). Spośród licznych siostr Karola Filipa, Eleonora Magdalena została poślubiona cesarzowi Leopoldowi I, kolejna Marianna, królowi Hiszpanii, Neapolu i Sycylii Karolowi II, wreszcie ich brat Kurfürst Jan Wilhelm ożenił się z Marią Anną, córką cesarza Ferdynanda III. W konsekwencji Jakub Sobieski oraz jego krewni i powinowaci, w tym Radziwiłłowie, weszli w genealogiczne związki z najważniejszymi dynastiami Europy jak Braganza, Wittelsbachowie, Farnese, Medici, a przede wszystkim Habsburgowie. W dekoracji pogrzebu Jakuba z 1743 w Żółkwi wśród herbów *ex linea collateralis* został umieszczony zestaw zatytułowany „Imo Caesare Austriacum ac Electorale Neuburgicum” z objaśnieniem pokrewieństwa Jakuba Sobieskiego z cesarzami jako szwagra księżnej neuburskiej Eleonory i jej męża cesarza Leopolda I, których dwaj synowie zostali cesarzami – Józefem I i Karolem VI, co sytuowało Jakuba wśród rozlicznych wujków obu cesarzy³⁹.

Z drugiej strony pokrewieństwa z książętami neuburskimi i wspomnianymi rodami europejskimi można było wyprowadzać poprzez ks. Ludwikę Karolinę z linii birżańskiej, co widać w *Icones familiae dualis Radivillianaes...*, gdzie na tablicy pod jej portretem napisano „2do voto Caroli Philipi D.G. comitis palatini Rheni S.R.I. archi-dapiferi electoris. Bavarie Iuliae Cliviae Montium ducis 4 novembr. 1661 nati 31 decembr. 1742 defuncti consors 1mu. [...] filia unica Elisabetha Sophia Augusta, Iosephi Caroli Em[m]nuel, ducis de Sultzbach consortes relicta”.

Zaprezentowany problem stanowi jedynie częściowe rozpoznanie mechanizmu kreowania i rozpowszechniania koligacji w mediach XVIII-wiecznych, ograniczone do obszaru Rzeczypospolitej. Komplementarną częścią wymagającą dalszych badań będzie przyjrzenie się jak genealogiczna propaganda Radziwiłłów była odbierana i postrzegana na dworach europejskich, a szczególnie przez Habsburgów.

ANEKS

Chronologia synoptyczna starożytnej prosapii Jaśnie Oświeconych Xiążąt Jchmościów Radziwiłłów ok. 1740 – Chronologia synoptyczna starożytnej prosapii Jaśnie Oświeconych Xiążąt Jchmościów Radziwiłłów, w: Respons astrologiczny z sensem doktorów Kościoła Bożego y z zdaniem poważnych Autorów stosujący się [b.m.w.; ok. 1740], k. c–d2v.

³⁹ J. Mocki, J. K. Rubinkowski, *Relatio pompae funebris serenissimi regii poloniarum principis Jacobi Ludovici*, w: *Gemma coronae Sarmaticae Jacobus Ludovicus primogenitus Joannis III invictissimi et potentissimi Poloniarum Regis filius, ultimus regii sobiesciani nominis et domus nepos, inter obscuras fatalium noctium umbras clarius lucens, ad perennitatem vero tanti nominis memoriam denuo, per prae-nobilem magnificum dominum Jacobum Casimirum Rubinkowski, consulem primum catholicum thorunensem ober-postarium magistrum S.R.M. secretarium Orbi Polono pro pretio, Posnaniae 1746*, k. B.

[...]

II. „Ringala Aleksandra ochrzczona córka Siemowita kscia mazowieckiego, z których zrodzona Cymbarka zaślubiona Ernest[owi]. Fryderykowi arcy-ksciu austriackiemu w Krakowie r. 1412 (jak Cromerus pisze i insi historycy). Syn ich Fryderyk III imperator rzymski to jest cesarz nazwany Spokryrym um. r. 1473. Żona jego Eleonora ks. luzytańska.

Maksymilian I, syn Fryderyka imperator rzymski, umarł 1519.

Filip I, syn Maksymiliana I, król hiszpański, ks. Burgundyi i Belgów, umarł r. p. 1506.

Żona Joanna córka Ferdynanda dziedziczka austriacka.

Od tych prosapia dzieli się na linii II.

Linia I. Od Filippa I, króla hiszpańskiego i Joanny córki Ferdynanda, dziedziczki austriackiej.

Ferdinandus I imperator rzymski, król węgierski i Bohemii, syn Filipa I, umarł r. 1564. Żona jego Anna, Ludwika, króla węgierskiego córka.

Syn I Maksymilian imperator rzymski, kandydat na Królestwo Polskie podczas elekcji Stefana Batorego, umarł 1576. Żona Maria, córka Karola V, króla hiszpańskiego.

Potomstwo tych, Maksymilian arcy-książę, kandydat na Królestwo Polskie podczas elekcji Zygmunta III.

Rudolf II imperator rzymski, w siedminastu lat życia umarł 1612.

Matyjasz imperator rzymski, umarł r. 1619.

Wojciech arcy-książę austriacki, książę Belgii i Burgundyi.

Karol brat Maksymiliana II imperator rzymski, arcy-książę austriacki.

Żona Wojciecha Eleonora bawarskiego córka.

Potomstwo tych, Leopold arcy-książę austriacki.

Konstancja Zygmunta III, króla polskiego żona, Jana Kazimierza matka, zmarła r. 1650.

Anna żona Zygmunta III królowa polska, matka Władysława IV króla polskiego, który obrany jest 1632, koronowany 1632, um. 1648, umarła 1598.

Ferdynand II, syn Karola imperator rzymski, król węgierski i Bohemii, umarł r. p. 1637. Żony jego 1. Maria ks. bawarska. 2. Elenora ks. mantuańska.

Potomstwo tych:

Leopodus Areus książę austriacki, gubernator Belgii,

Cecylia Renata żona króla polskiego Władysława IV, um. 1644.

Ferdynand III, syn Ferdynanda II imperator rzymski, król węgierski i Bohemii, umarł r. p. 1658. Żona jego (sic!) potomstwo ich: Ferdynand IV cesarz rzymski, umarł 1654. Eleonora król. polsk., żona Michała Korybuta księcia Wiśnowieckiego, um. 1694.

Leopold I, imperator rzymski, urodzony (k. d2v.) 1640, umarł 1704 wieku osim-nastego. Eleonora neoburska cesarzowa, z których Józef, imperator rzymski, król węgierski i Bohemii, arcyksiążę austriacki urodził się 1678, um. dnia 17 kwietnia

r.p. 1711. Eleonora córka Leopolda I, Maksymiliana księcia bawarskiego żona, umarła r.p. 1692.

Karol VI, cesarza Leopolda I i Eleonory Neoburskiej syn urodzony dn. 1 paździer. 1681 ma lat 55, obrany 12 paźdz. 1711 panuje rok trzydziesty.

Cesarzowa Elizabeta de Wolfbulet (sic!) narodz. 28 sierp. 1691, ma lat 49.

Maria Elżbieta 1. siostra cesarska narodz. 13 grudn. 1680.

Maria Magdalena 2. siostra cesarska narodz. 26 marca r. 1689.

Maria Anna 3. siostra cesarska królowa portugalska.

Maria Teresa 1. córka cesarska, księżna Hetrurii, urodz. d. 13 maja r. 1717.

Maria Eleonora Wilhelmina 2. córka cesarska narodz. d. 12 wrześ. r. 1718.

Linia II. Od Filipa I króla hiszpańskiego i Joanny, córki Ferdynanda, dziedziczki austrijackiej.

Karol V imperator rzymski, król hiszpański, książę Belgii i Burgundyi abdykował od cesarstwa r. 1556, um. r. pańskiego 1558. Żona Izabella.

Filip II, syn Karola, król hiszpański i indyjski, narodz. 1525, um. 1598. Żona (sic!).

Filip III, król hiszpański i indyjski, urodz. 1579, um. r. 1621. Żona Margaretha Austriacka.

Filip IV, król hiszpański i indyjski, um. r. 1665. Żona (sic!).

Córka Filipa Maria Anna Teresa, żona Ludwika XIII z Domu Borboniuszów, który umarł r. p. 1643. Matka Ludwika XIV Delfina króla francuskiego, który um. wieku lat 18 r. 1715 (sic!).

Ludwik XV, król francuski i Nawarry, urodz. 15 febr. 1710 ma rok 30., koronowany r. 1722.

Maria Karolina króla Stanisława Leszczyńskiego córka, królowa francuska, narodz. 23 lipc. r. 1703, zaślubiona 15 sierp. R.P. 1725.

Delfin Ludwik narodz. 4 wrześ. 1729.

Bliźnięta 2. córki 1. Ludwika Elżbieta, 2. Anna Henrietta narodz. 14 sierp. 1727.

3. Córka i syn drugi pomarli.

4. Maria Adelajda nar. 23 mar. 1723.

5. Narodzona 12 maja 1733.

6. Narodzona 27 lipca 1734.

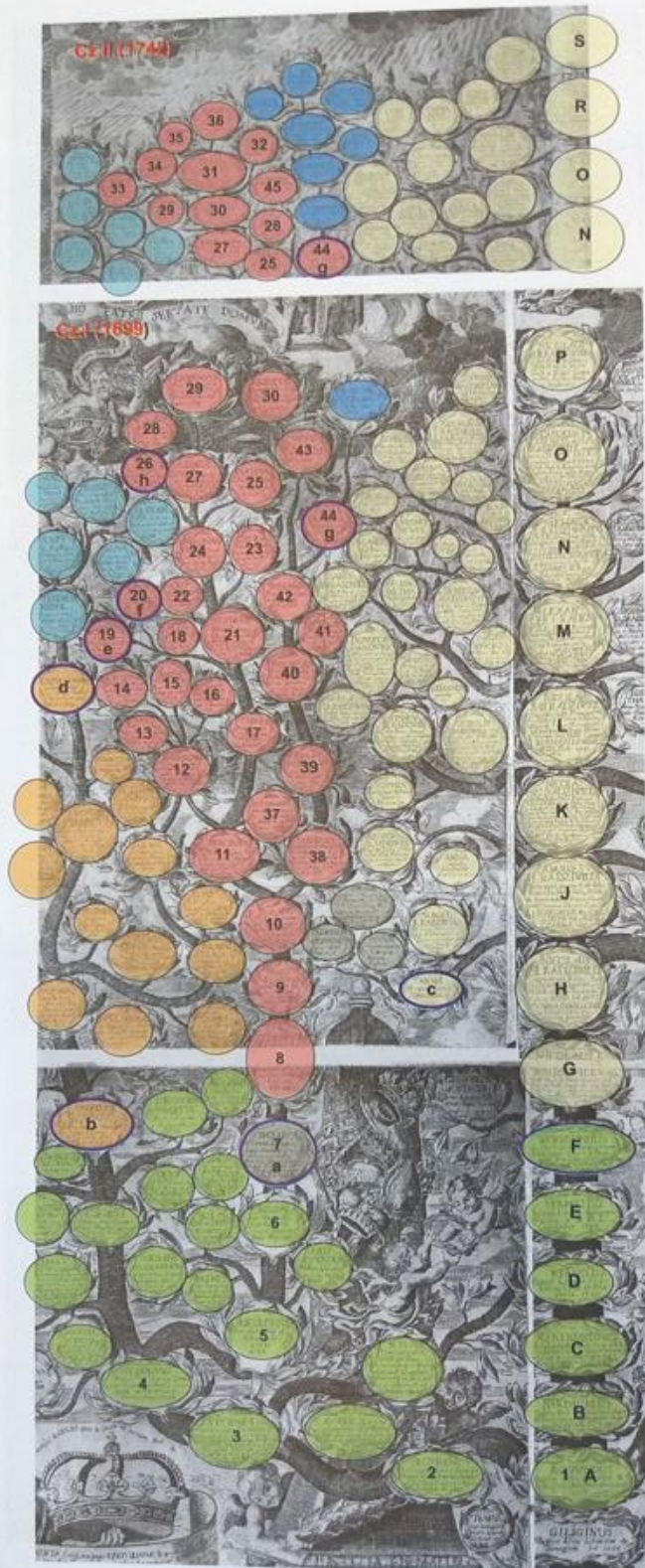
7. Narodzona 16 maja 1736.

8. Narodzona 15 lipca 1737".

Genealogical Ties and Fictional Kinship. The Idea of Relations between the Radziwiłls and Habsburgs in the Eighteenth-Century Media

The paper presents a significant role of portraits placed in princely residences and spread in the form of engravings (for example the Nieśwież [Nesvizh] Gallery, *Icones familiae Radivilliane...* of Wobbe and the Leybowiczs, etc.) and graphic family genealogies (among others, the Radziwiłls' genealogy of 1699, improved by P. Boese in 1742) played in shaping of the popular opinion about a special social standing of the Radziwiłls as a royal family affined with European imperial, electoral and royal families. The research has encompassed the texts and engravings from old prints (e.g. funeral speeches, wedding descriptions and panegyrics) in which the idea is clearly visible.

Translated by Grażyna Waluga

LEGENDA

○ POSTACI STANOWIĄCE
KLUCZOWE OGNIWA
GENEALOGICZNE

● HABSBURGOWIE

(8) Cesarz Ferdynand III
(36) Józef
(44g) Maria ż. Ludwika XIV
(19c) Konstancja ż. Zygmunta III
(20f) Anna ż. Zygmunta III

● RADZIWIŁŁOWIE

(G) Mikołaj I
(S) Janusz
(c) Anna

● WIELCY KSIĄŻĘTA
LITEWSCY
[imaginacyjni i historyczni]

(1A) Romundus
(F) Wojszund

● JAGIELLONOWIE

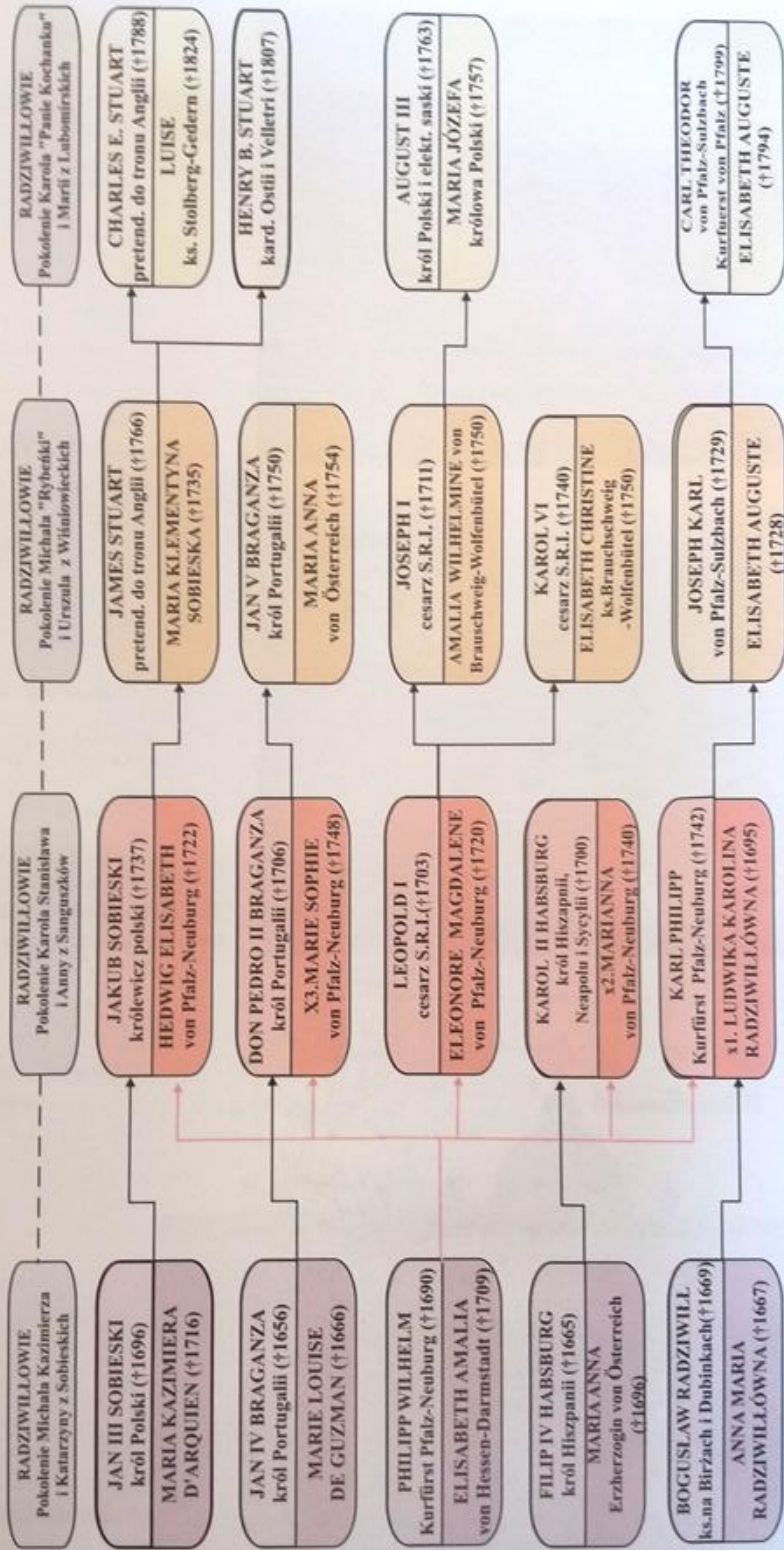
(b) Władysław Jagiełło
(d) Katarzyna

● BURBONI

● WAZOWIE

● PIASTOWIE

(7a) Cymbarka

31. Genealogia ukazująca koligacje Radziwiłłów z Habsburgami za pośrednictwem Jakuba Sobieskiego i Ludwika Karoliny Radziwiłłówny